

Zahvala nagrajenke Stritarjeve nagrade 2023

V raziskavi Monitoring slovenske literarne kritike je Julija Ovsec v letu 2019 na podlagi 177 primerov kritik, objavljenih v sedmih reprezentativnih medijih, ugotovila, da je 69 % objavljenih kritik povsem pozitivnih, 27 % polemičnih, kar je raziskava definirala kot kritike, ki izpostavijo tako pozitivne, kot tudi negativne lastnosti besedila, zgolj 4 odstotki kritik pa so bili spoznani kot poudarjeno negativni. Četudi so od objave te raziskave minila štiri leta, ocenjujem, da se stanje do danes ni posebej spremenilo. Slovenska literarna kritika je tudi danes, kot ugotavlja Ovsec v svoji raziskavi, pretežno ena od oblik knjižne promocije. Tako stanje bi bilo z vidika kondicije žanra kritike zaskrbljujoče – če bi dejansko obstajala družbena skupina, ki bi v slovenskem prostoru gojila interes do ohranjanja tega žanra. Upošteva, da gre za dalj časa trajajoče stanje brez pomembnejših prizadevanj po spremembah, bi ocenila, da take skupine pri nas ni, prej nasprotno. V trinajstih letih, kar kritiško delo opravljam sama, je bilo opaznih veliko prizadevanj za preoblikovanje kritiškega žanra v publicistiko, ki deluje kot podporni steber založništva in knjižnega marketinga, podoben trend pa velja (vsaj) še za področje gledališča. Ta prizadevanja je bilo opaziti tako znotraj stanovskih društev, kakršno je Društvo slovenskih pisateljev, s strani založniških hiš, pa tudi med samimi kritičarkami_ji; na neki točki v zadnjih letih se je vsekakor dozdevalo, da obstaja v slovenskem literarnem prostoru svojevrsten narativ o ostri slovenski kritiki, ki naj bi delovala rušilno, kar je potrebno sanirati. Če sem se sama kritiškega pisanja ob prizadevanju, da se osvobodim (študentskega) natakarstva, lotila tudi zato, ker sem si želela poglobljenega dialoga o literaturi ter prispevanja k transformaciji in sooblikovanju literarnih trendov v slovenskem prostoru, ki bi morda vodili tudi k širšim družbenim spremembam, lahko danes z nekoliko obžalovanja in precejšnjo mero deziluziranosti rečem, da kritike pišem predvsem zato, ker je kritiški poklic deficitaren, kar pomeni lažje ohranjanje pravice za plačilo prispevkov za socialno varnost iz državnega proračuna kot ga prinašajo drugi poklici v kulturni sferi, ki jih prav tako opravljam, denimo pisateljski. Ničkolikokrat je bilo že povedano, da kritiški poklic ne omogoča preživetja, pogosto pa tudi ne poklicnega razvoja, saj mora zaradi nevzdržnih pogojev dela večina kritičark_kov to delo po nekaj letih opustiti. Drugi razlog, da kritike še vedno pišem – razlog, ki v mojem delu morda razkriva tudi nekakšen paradigmatični premik – je ta, da lahko svojimi kritiški prispevki izpostavljam delo svojih pisateljskih kolegic, ki so, kot je ravno tako ugotavljala Ovsec v svojem poročilu, neprimerno redkeje obravnavane od moških pisateljskih kolegov. Poročilo izpostavi razmerje 35 % proti 65 % v prid avtorjev, z izjemo medija Koridor, kjer je bilo ugotovljeno, da enako število kritičark in kritikov obravnava enako število

avtoric kot avtorjev. Kritike sem začela pisati dve leti po ustanovitvi Društva slovenskih literarnih kritikov, v času, ko so se začenjali nekoliko bolj množično pojavljati spletni mediji, namenjeni tudi literarni kritiki, enega od njih – Koridor – sem med drugim soustanovila. V teh trinajstih letih smo doživele_i propad nekaterih slovenskih medijev, namenjenih kulturi, denimo časopisa Pogledi, krčenje prostora za literarno kritiko – če je bilo še pred desetletjem običajno, da knjiga, podprta z JAK, prejme štiri do sedem recenzij, dandanes kakšna knjiga ne prejme več nobene, številne pa zgolj eno ali dve kritiki – ter razkrajanje samega kritiškega žanra, torej žanra besedil, ki niso namenjena promociji založniških programov, temveč literarno-teoretski analizi in oceni sočasne knjižne produkcije. Menim, da je v takšnem okolju tolikanj bolj vredno ohranjati kritiške glasove, ki se s svojimi teksti umeščajo v manjšino, ki žanr ohranja pri življenju. Ker temu vztrajno sledita, se iskreno zahvaljujem svojima stanovskima kolegoma, kritikoma in članoma žirije, ki mi je letos podelila Stritarjevo nagrado, Robertu Kuretu in Muanisu Sinanoviću za njuno kritiško delo in tudi za prepoznanje vrednosti mojega lastnega kritiškega pisanja. Za podporo hvala seveda tudi tretjemu članu žirije, Zoranu Pevcu. Kot kritičarka, ki se je svojega dela nekoč lotevala z entuziazmom in zaupanjem v moč, da kolektivno kot slovenske umetnice_ki in spremljevalke_ci umetnosti intelektualno rastemo in ponujamo družbi nove, sveže in izzivalne misli ter prispevamo k pozitivnim družbenim spremembam si vendarle še vedno želim, da bi ta žanr obstal, kljub vsem strukturnim, sistemskim in notranjim prizadevanjem, da ne bi. Hvala.

Anja Radaljic

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers' Association